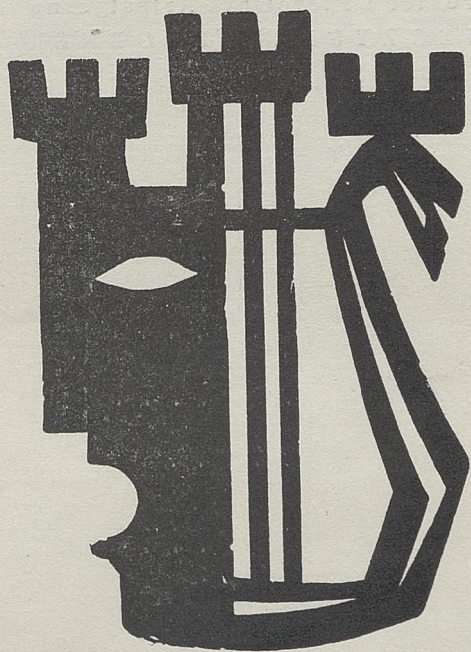

EGZEMPLARZ BEZPŁATNY

MIEJSKI TEATR MUZYCZNY

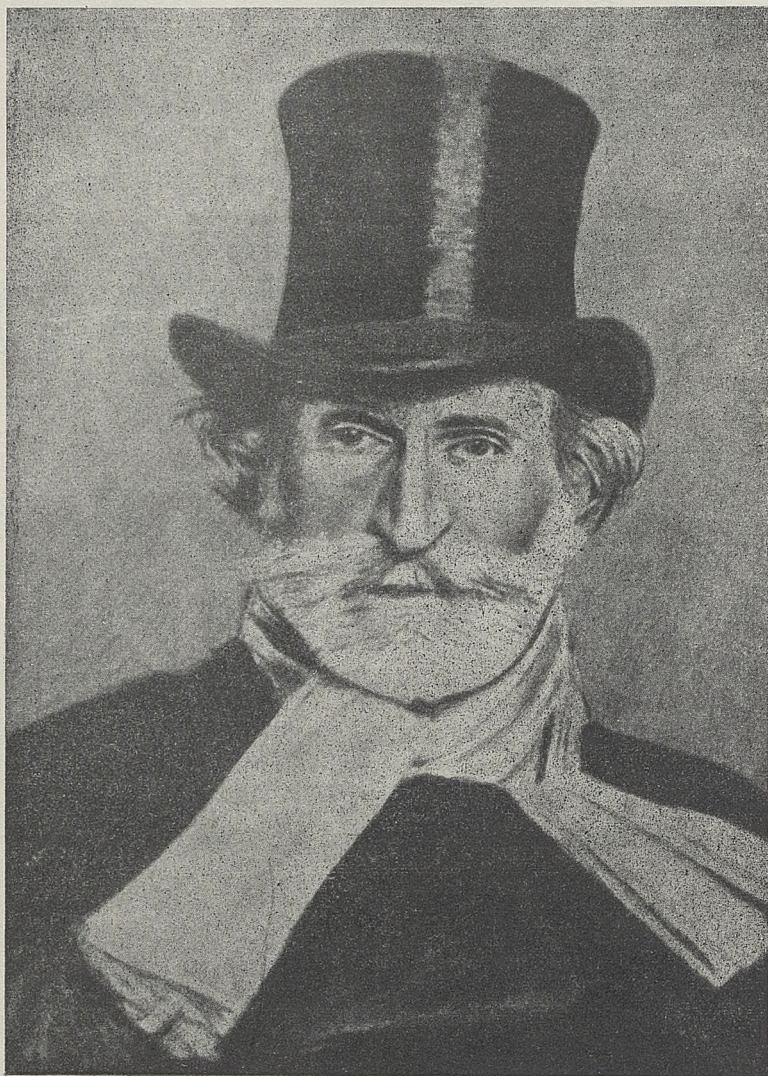
OPERA i OPERETKA
W KRAKOWIE

Scena operowa w Teatrze im. J. Słowackiego
Dyrektor i Kierownik Artystyczny
MIECZYŚLAW DROBNER

G I U S E P P E V E R D I

R I G O L E T T O

LIBRERIA CLASSICA

Giuseppe Verdi (1813—1901)

GIUSEPPE VERDI I „RIGOLETTO“

Giuseppe Verdi, lombardczyk urodzony w małej wiosce niedaleko Parmy, genialny samouk, którego nie przyjęto do konserwatorium mediolańskiego dla rzekomego braku talentu, przez całe życie doskonalił swe umiejętności, przezwycięzał wątpliwości, szukał nowych rozwiązań dla swej sztuki, szlifował i przeobrażał swój styl. W tym mniej więcej okresie życia, w jakim Rossini zakończył twórczość, Verdi ją dopiero rozpoczął. Pierwsza opera „Roccester” (1837) przyjęta została chłodno, lecz już następna „Oberto” (1839) zdobyła duże uznanie otwierając kompozytorowi drogę do dalszych sukcesów. Wprawdzie powstające następne opery opierają się na miernych na ogół tekstach, brak im prawdziwego nerwu dramatycznego, a w muzyce rażą pewne chropowatości i trywialności, ale ujmują one włoską publiczność szczerością przeżycia, szerokim oddechem melodii i patriotyczną żarliwością. W okresie walki Garibaldiego o zjednoczenie Włoch i zrzućenie austriackiego jarzma nazwisko kompozytora staje się symbolicznym hasłem ruchu narodowo-wyzwoleńczego – skrót V.E.R.D.I. oznacza bowiem Vittorio Emanuele Re D'Italia.

Przełomowe znaczenie w twórczości Verdiego ma dopiero opera „Rigoletto” (1851), po której powstają dalsze arcydzieła, żelazny repertuar wszystkich teatrów operowych świata po dzień dzisiejszy: „Trubadur” (1853), „Traviata” (1853), „Nieszpory sycylijskie” (1855), „Bal maskowy” (1859), „Moc przeznaczenia” (1862), „Don Carlos” (1867), a wreszcie, napisana na otwarcie Kanału Suezkiego, wspaniała „Aida” (1871).

Wzbogacając i doskonaląc arsenał swych środków technicznych dążył Verdi zarazem w każdej nowopowstającej operze do uzyskania jak

najbardziej trafnej i sugestywnej charakterystyki muzycznej osób i sytuacji; w napisanych u schyłku życia dziełach „Otello” (1887) i „Falstaff” (1893), pięćdziesięcioletnią, wytrwałą pracą osiągnął zupełnie samodzielnie ten sam cel, który przyświecał Ryszardowi Wagnerowi – stworzył dramat muzyczny, wyrosły na gruncie włoskich tradycji operowych i własnego stylu.

„Rigoletto”, pierwsza z wielkich oper Verdiego, powstała na zamówienie weneckiego teatru „Fenice”. Tematu dostarczyła sztuka Wiktora Hugo „Król się bawi”, której bohaterem jest panujący w XVI wieku we Francji Franciszek I, znany ze swego lekkomyślnego trybu życia. Verdi naszkicował już dawniej sceny opery tak, że jego wypróbowany librecista F. M. Piave miał zadanie znacznie ułatwione. Szybko postępowała praca nad nowym dziełem, lecz gdy muzyka była już na ukończeniu, cenzura okupujących Wenecję Austriaków sprzeciwiła się opracowywaniu tekstu, zawierającego ostre wystąpienia przeciw ustrojowi monarchistycznemu i ukazującego w złym świetle osobę panującego. Pomogło dopiero pośrednictwo szefa policji Martella, gorącego wielbiciela talentu Verdiego. Musiano jednak dokonać szeregu zmian: Franciszek I przekształcony został w księcia Mantui, Triboulet nazwany Rigolettem stał się centralną postacią opery, a nazwisko jego zastąpiło pierwotny tytuł „La maledizione” (Przekleństwo). W „Rigoletto” – jak zresztą w większości oper Verdiego – w centrum akcji stoi człowiek, ze swymi namiętnościami, wzlotami i upadkami, z całą swoją skomplikowaną naturą. W fabule dramatu Wiktora Hugo interesowała kompozytora przede wszystkim tragedia tklivego i zrozpaczonego ojca, chroniącego córkę przed tym, do czego pomagał swemu mocodawcy, księciu. Pociągały go kontrasty dobra i miłości ze złem i nienawiścią, kontrasty istniejące też w charakterze upośledzonego przez naturę błazna, który kpiąc ze wszystkich i wszystkiego skazany zostaje przez los na okrutne cierpienia. Gdy wysuwano zarzuty przeciw szpetności tytułowej postaci opery, Verdi pisał: „Właśnie dlatego podjąłem ten temat i jeżeli pozbawiony będę jego osobliwości, nie potrafię napisać doń muzyki”.

„Rigoletto” oznacza pierwszy krok Verdiego w kierunku dramatu

muzycznego. Verdi świadomie nie zrywa jednak z tradycją; opiera się na niej, a zarazem rozszerza ją i wzbogaca. Śpiew dominuje nad orkiestrą, ale nie jest już celem sam w sobie. Piękny jak u wszystkich włoskich poprzedników zyskuje głęboką siłę wyrazu, której namiętność graniczy czasem nawet z brutalnością. Orkiestra, choć traktowana drugoplanowo, przestaje być tylko tłem dla śpiewu. Przez celowe wyzyskanie barw instrumentów, przez ich zestawienia, powierzanie charakterystycznych motywów i rytmów spotęgowany zostaje dramatyczny wyraz. Akcja staje się bardziej jednolita przez ściślejsze zespolenie i rozszerzenie dawnych „numerów”, które tracą swą sztuczną samodzielność. Arie, zespoły, chóry łączą się w sugestywne sceny dramatyczne, a suche dawniej recytatywy nabierają płynności i śpiewności. Bogata jest w „Rigoletto” skala nastrojów, świetna charakterystyka muzyczna osób. Wszędzie zachwyca Verdi melodyjnością swej muzyki i znakomitą techniką operową.

Wysokie walory muzyczne i dramatyczne „Rigoletta” sprawiły, że dzieło po odniesionym na weneckiej prapremierze (II. III. 1851) sukcesie przeszło w triumfalnym pochodzie przez wszystkie włoskie sceny operowe, rozślawiając wkrótce imię swego twórcy także i za granicą. Walory te zapewniły też stałą świeżość „Rigoletta”, które zawsze jest ulubioną przez wykonawców i słuchaczy operą.

Stanisław Haraschin

GIUSEPPE VERDI
RIGOLETTO

Opera w 4-ach aktach
Libretto Fr. M. Piave

O S O B Y:

Książę Mantui	{ KAZIMIERZ PUSTELAK JANUSZ ZIPSER	Hrabina Ceprano	{ MARIA CHOMA CELINA KAPIŃSKA STEFANIA ZACHARIASZ
Rigoletto, nadworny błazen	{ KAROL LEHNERT WŁADYSŁAW MALCZEWSKI ADAM SZYBOWSKI ANTONI WOLAK	Hrabia Monterone	{ ANDRZEJ GALOS WINCENTY GŁODEK KAROL LEHNERT
Gilda, jego córka	{ JADWIGA ROMAŃSKA TERESA WESSELY	Borsa, dworzanin	{ WIESŁAW KOLANKOWSKI STEFAN STARZYK
Sparafucile, bandyta	{ STANISŁAW LACHOWICZ TADEUSZ PODSIADŁO	Marullo, dworzanin	{ WINCENTY GŁODEK ZBIGNIEW RADŁOWSKI
Magdalena, jego siostra	{ WALERIA SZAJOWSKA HALINA ŻYCHAŁ-SZYMANSKA	Hrabia Ceprano, dworzanin	{ ANDRZEJ KARP TADEUSZ PODSIADŁO
Giovanna, służebna Gildy	{ ZOFIA JASKUŁA ZOFIA JĘDRZYKIEWICZ BARBARA MARCZYŃSKA	Paź	{ KRYSTYNA SABLIK ELŻBIETA WODECKA
		Głos oficera	* * *

Damy, dworzenie, paziowie, halabárdnicy. Rzecz dzieje się w Mantui w XVI w.

Reżyseria:
ANTONI WOLAK

Choreografia:
MIKOŁAJ KOPIŃSKI

Dyrygenci:
ROMAN MACKIEWICZ
STANISŁAW GAŁOŃSKI

Dekoracje:
EUGENIUSZ BOŻYK

Asystent scenografa:
ZUZANNA PIĄTKOWSKA

Inspicjent:
JANINA JABŁOŃSKA

Korepetytorzy:
ANNA PAWLUKOWA
JAN GRABOWSKI

RIGOLETTO

(streszczenie)

AKT I

Książę Mantui, wielki wielbiciel płci pięknej, w czasie balu na swym dworze zwierza się jednemu z dworzan, iż od kilku miesięcy widuje się z pewną piękną dziewczyną, nie zdradziwszy przed nią swego incognito. Książę ma zresztą dość cyniczne podejście do kobiet (aria „Ta lub inna”), a w danej chwili interesuje się przede wszystkim piękną hrabiną Ceprano, co wzbudza zazdrość w jej mężu. Po chwili dworzanin Marullo przynosi niespodziewaną wiadomość: podpatrzył on, iż błazen księcia, Rigoletto, ukrywa w swym podmiejskim domku uroczą kochankę. Hrabia Ceprano, który nienawidzi Rigoletta za jego kpiny, postanawia zemścić się na nim i razem z innymi dworzanami przygotowuje porwanie jego kochanki.

Lecz beztrojski na ogół nastrój na balu przerwany zostaje przez przyjście hrabiego Monterone, który żąda od księcia zadośćuczynienia za uwiedzenie jego córki. Pretensje Monteronego spotykają się jednak z kpinami Rigoletta; w odpowiedzi Monterone przeklina księcia i jego błazna, za co zostaje aresztowany przez straż księcia.

AKT II

Przygnębiony przekleństwem Rigoletto wraca do swego domu (aria). Spotyka on Sparafucila, bandytę, który zaofiarowuje mu swe usługi, gdyby ten chciał pozbyć się niewygodnej mu osoby. Tknięty złymi przeczuciami Rigoletto przestrzega swą córkę, aby bez potrzeby nie wydalala się z domu (duet). Zanim wyszedł Rigoletto – do domu jego zdołał wśliznąć się książę; Gilda, znająca go pod nazwiskiem biedne-

go studenta Gualtieria Malte, obdarza go gorącym uczuciem (duet). Po odejściu Księcia Gilda daje wyraz swemu uczuciu (aria). W międzyczasie na ulicy zbierają się zamaskowani dworzanie, pragnący porwać rzekomą kochankę Rigoletta (chór „Cicho, cicho”). Pojawienie się samego Rigoletta nie przeszkadza im w wykonaniu planu: wprowadzony w błąd błazen sam pomaga im w porwaniu córki. Dopiero gdy dworzanie wraz z porwaną są już daleko – Rigoletto spostrzega co się stało; nieszczęście, które go spotkało, przypisuje działaniu przekleństwa Monteronego.

AKT III

Księżę wie już, iż ukochana jego porwana została z własnego domu, nie zna jednak sprawców tego czynu (aria). Dopiero z opowiadania dworzan o porwaniu kochanki Rigoletta domyśla się, że chodzi tu o jedną i tą samą osobę, spieszy więc do sypialni, gdzie ukryto porwaną. Nadchodzi Rigoletto, który pokrywając swą rozpacz błazeńskimi konceptami – usiłuje dowiedzieć się czegoś o losach swej córki. Gdy domyśla się, iż Gilda znajduje się w objęciach księcia – wyznaje dworzanom, iż jest to jego córka i błaga ich o litość (aria). Pozostawszy sam na sam z ojcem – Gilda wyznaje mu swą miłość do księcia i upokorzenie jakiego od niego doznała (aria). Gdy przeprowadzany przez salę Monterone ponawia swe przekleństwa wobec księcia – Rigoletto postanawia pomścić krzywdy shańbionych kobiet, mimo iż Gilda błaga go o litość dla ukochanego (duet).

AKT IV

Aby przekonać Gildę o wiarołomstwie księcia – Rigoletto przyprowadza ją pod drzwi podmiejskiej gospody. Gilda na własne oczy widzi zaloty swego ukochanego do Magdaleny, pięknej siostry bandyty Sparafucila (aria „Kobieta zmienną jest” następnie słynny „kwartet”). Rigoletto poleca córce przebrać się w męski strój i udać się do Werony, sam zaś wchodzi w pertraktacje ze Sparafucilem, który za pieniądze podejmuje się zamordować księcia. Magdalena pragnie uratować życie księciu, którego pokochała. Udaje się jej jednak uzyskać obietnicę

brata, iż o ile mimo nadchodzącej burzy zjawi się u nich jakiś spóźniony gość – to zginie on zamiast księcia. Gilda podsłuchiwała tę rozmowę. Postanawia poświęcić swe życie za ukochanego i wśród szalejącej burzy puka do drzwi oberży. Zostaje wpuszczona i zamordowana; zwłoki jej, zaszyte w worek otrzymuje Rigoletto jako rzekome zwłoki księcia. Gdy błazen niesie worek ku rzece – słyszy niespodziewanie głos księcia. Przerażony rozpoznaje w worku zwłoki swej ukochanej córki. Tak to spełniło się straszne przekleństwo Monteronego.

D. R.

ZESPÓŁ CHÓRU

Borkowski Edwin	Głodek Wincenty
Hejke Józef	Goraj Krzysztof
Kolankowski Wiesław	Karp Andrzej
Korzeniowski Zbigniew	Kaszyński Bronisław
Mazur Stanisław	Korzeniowski Zbigniew
Migacz Zenon	Łukasiewicz Henryk
Ossak Karol	Makochon Stanisław
Pyś Władysław	Namaczyński Edward
Ścisło Józef	Radłowski Zbigniew
Żyła Stanisław	

Inspektor chóru – KARP ANDRZEJ

ZESPÓŁ BALETU

Cholewa Danuta	Heczko Jacek
Kosecka Halina	Kielian Józef
Kruczkowska Izabella	Parużnik Józef
Papée Ewa	Pieńkowski Zbigniew
Zinkowska Tamara	Waruszyński Włodzimierz

Inspektor baletu – EWA PAPEE

ZESPÓŁ ORKIESTRY

I SKRZYPCE

Roesner Zdzisław
koncertmistrz
Bruczkowski Eustachy
Kamionka Czesław
Mularczyk Stanisław
Skrobacki Leszek
Staszica Jan
Rypiński Stanisław
Pilawski Stanisław

II SKRZYPCE

Olejniczak Henryk
Kozik Roman
Skocz Władysław
Górski Andrzej
Lipka Tadeusz
Solarczyk Stefan

ALTÓWKI

Sienkiewicz Jan
Myczkowska Krystyna
Ogiński Eugeniusz
Satora Mieczysław

WIOLONCZELE

Kucharski Tadeusz
koncertmistrz
Makowicz Józef
Gorecka Stefania
Komorowski Andrzej

KONTRABASY

Kolasa Bolesław
Jachimowicz Ryszard
Słowik Zdzisław

FLETY

Karbowski Tadeusz
Jaworski Edward
Węgrzyn Stanisław

OBOJE

Pardus Emil
Korczyński Kazimierz

KLARNETY

Kosieradzki Władysław
Herod Mieczysław
Thomys Alojzy

FAGOTY

Puchalski Antoni
Michniewski Ludwik
Thiel Henryk

WALTORNIE

Grzechowski Jan
Polak Edmund
Łysakowski Władysław
Wróbel Józef
Mucha Tadeusz

TRĄBKI

Lutak Ludwik
Krzywoń Adam

PUZONY

Sosin Tadeusz
Barinow Jan
Maksymowicz Włodzimierz
Przybylski Jan

TUBA

Kania Eugeniusz

PERKUSJA

Korczowski Zenon
Reindl Emil
Peller Ryszard

Inspektor orkiestry – OLEJNICZAK HENRYK

Kierownik techniczny

ADAM MALARZ

Brygadier sceny

WŁODZIMIERZ KOPACZ

Światło

EDWARD KSYK

CENA ZŁ 3.-